

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 6

Desember 1937

35. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

MYRENE I ELVERUM HERRED.

Av Aasulv Løddesøl og J. Heggelund Smith.

ELVERUM HERRED i Hedmark fylke har ifølge jordbrukstelingen av 1929 et landareal av 1283,84 km². Til orientering om herredets geografiske beliggenhet kan meddeles at den 61. nordlige breddegrad og meridianen 1° østlig lengde skjærer hverandre omtrent i herredets centrum. Mot nord grenser Elverum til Åmot og Trysil, mot øst til Trysil og Våler, mot syd til Våler og Løten og mot vest til Løten og Åmot herreder.

Fjellgrunnen. Det store østlandske grunnfjellsområde som strekker sig fra Halden i syd til Trysil og Engerdalen i nord utgjør storparten av fjellgrunnen innen Elverum herred. Grunnfjellet i Elverum består mest av gneis og granitt og enkelte gabbrokupper. (O. E. Schjøtz: «Den sydøstlige Del av Sparagmit—Kvarts-Fjeldet i Norge». Norges Geologiske Undersøkelse No. 35. Kristinia 1903.) Gabbroen optrer ofte i form av lave rygger; i andre tilfelle danner den små fjelltopper med bratt opstigende sider. Dette siste er tilfelle med Ormåsen ved Ulvåa nær Trysilveien. Toppen av Støpberget og Flotsberget i den sydlige del av herredet består også av gabbro.

Vest for Glomma på grensen mot Løten og i nordlige del av herredet på grensen mot Åmot og dessuten sydvest for Ossjøen finnes områder med sparagmitt. Dessuten finner man 3 sparagmittområder i herredets centrale del, 5 mindre partier i Nordskogbygda og Hernes, 1 større parti vest for Ulvåa nord for Trysilveien og endelig en strekning ved Skalberget og i Grøtbekkli.

Mange steder forekommer også en sort skifer tilhørende etasje 1 c. Skiferen er ofte fossilførende og kan sees flere steder, bl. a. ved Storbekken i Styggberget og ved Ulvåa sydvest for Graslandsetrene. Grunnfjellsbergartene er hårde og forvitrer langsomt og danner gjerne et næringsfattig jordsmonn. Sparagmitten som er en sandstensbergart, forvitrer lettere, men danner også et jordsmonn som er fattig på plantenæringsstoffer, vel å merke når den ikke forekommer

sammen med lerskifer eller kalklag. Dette siste er etter forannevnte avhandling ikke tilfelle for Elverums vedkommende.

De løse jordlag innen Elverum herred består først og fremst av elveavleiringer og morenedannelser foruten organiske jordarter eller myrer («kjøler»). Langs Glomma og Julussa er det således store strekninger med sand og grus, mens morener ellers dekker storparten av herredet. Også myrene ligger for størstedelen på sand- og morenebunn. Jordbunnen innen herredet har ikke tidligere vært gjort til gjenstand for nærmere undersøkelse. Derimot foreligger det en beskrivelse av landbruksskolebestyrer Sortdal om jordbunnen i Solørdalføret, d. v. s. strekningen fra Kongsvinger i syd til Elverum i nord. (K. K. Sortdal: «Jordbunnen i Solørdalføret». Jordbunnsbeskrivelse nr. 18. Kristiania, 1921.)

Sortdal inndeler jordartene slik: 1. Sandjord, 2. Koppjord, 3. Berjesidejord (morenejord), 4. Humusjord (myrjord), 5. Leirjord, 6. Kleimjord. Det er særlig de to førstnevnte jordarter som har stor utbredelse innen det område Sortdal har undersøkt. Det er av interesse å nevne at såvel sandjorden som koppjorden er fattig på plantenæringsstoffer, kanskje først og fremst på kali. Men både disse jordarter og de øvrige, der som nevnt har mindre utbredelse i det undersøkte område, er godt skikket til dyrking. Hvad angår 4. gruppe, humusjordene, må merkes at kvitmosemyrene som her utgjør den overveiende del, er av Sortdal opgitt som lite skikket for dyrking, mens de gressmyrer som fantes, ansåes for gode dyrkingsmyrer.

Disse bemerkninger om jordbunnen i herredene syd for Elverum vil gi en liten orientering om de tilsvarende jordarter innen Elverum. Den av oss foretatte undersøkelse omfatter kun myrene, og det er disse som her vil bli nærmere omtalt.

Topografi: Herredets «centrum» Leiret ligger i 187 m h. o. h. For øvrig varierer høiden mellom ca. 170 m (Glomma) og 805 m, som er høiden av Ulvsjøfjellet i herredets nordøstlige del på grensen mot Trysil.

Landskapsformen er karakterisert ved større og mindre skogklædde åser, bare av og til finnes enkelte topper med bratte sider, som f. eks. de foran nevnte gabbrokupper. I regelen går skogen helt til topps, men det finnes enkelte fjell som er så høie at de øverste partier er skogbare. Langs elvene er store strekninger med sand og grus hvor overflaten er småkupert og bevokset med furuskog. Også ellers danner landskapet på flere steder utstrakte, noe småkuperte vidder. Løsmaterialet som overveiende er morener med ujevn overflate, har her gitt anledning til dannelselse av betydelige myrstrekninger.

Herredet gjennomskjæres av mange elver og bekker, hvorav de fleste renner mot syd eller sydøst, og alle danner før eller senere tilløp til Glomma, som går gjennom herredets vestlige del.

Kommunikasjoner: Elverum herred er forholdsvis heldig stillet både hvad jernbaner og veier angår. Det er jernbaneforbindelse med Oslo både over Hamar og Kongsvinger, og fra Elverum fortsetter banen over Røros til Trondheim. Også veinettet er ganske godt utbygget (kfr. kartet). Fra Leiret går det gode veier i alle retninger: mot vest til Hamar, mot nordøst til Trysil samt nord- og sydover Glomdalen på begge sider av elven. Dessuten går det vei gjennom Sørskogbygda til Risberget i Våler, og den nye vei langs Julussa til Åmot er snart ferdig. Foruten disse større veier er det bygget en del seterveier som også går an å bile, og rutebilforbindelsen innen herredet er god.

Folkemengden utgjør ifølge folketellingen i 1930 i alt 11,509 hjemmehørende personer eller 8,98 pr. km² landareal. Av større folkeansamlinger har man selve stedet Elverum (Leiret østenfor og Vestad vestenfor Glomma). Her er i alt 3332 innbyggere. Av tettbebyggede strøk ellers har man Heradsbygd, strøket omkring Jømna st., Hernes samt Nordskogbygda og Sørskogbygda.

Myrinventeringer i Elverum.

Det norske myrselskaps myrinventeringer i Elverum er utført sommeren 1936 med bidrag av Landbruksdepartementets jordkontor. Planen har noenlunde vært den samme som for myrinventeringene på Vestlandet og i Nord-Norge. Til bestemmelse av myrarealet er delvis brukt N. G. O.s originalkopier i mst. 1 : 50,000, men for størstedelen er myrarealet kontrollert ved skritting og måling. Når det gjelder myrstrekninger som er svært opdelt av holmer og skogtanger, har vi bedømt hvor stor prosent myren utgjør av det samlede areal og derefter beregnet myrarealet. Dette gjelder bare få myrområder.

Tidligere er foretatt en del brenntorv- og strøtorvundersøkelser i Elverum av ingeniør J. G. Thaulow og amtstормester P. Jebe Steensaas. Resultatet av Thaulows undersøkelser er inntatt i tabell 3. Våre undersøkelser har særlig gått ut på å bestemme myrenes skikkethet for opdyrking.

Professor Jon Lende-Njaa undersøkte i 1913 myrene langs Trysilveien etter opfordring av «Fælleskomiteen for Rena—Trysilbanen og Rena kanal». (Rena—Trysilbanen og Rena Kanal. Kristiania, 1917.)

Sommeren 1935 foretok førstnevnte av denne artikkels forfattere sammen med Elverum jordstyre en befaring av en del større myrer, men ellers er markarbeidet utført av sistnevnte forfatter med undtagelse av strekningen vest for Glomma, som er undersøkt av utskiftningskandidat Oscar Hovde.

Myrtyper. Som ved de tidligere undersøkelser er myrene klassifisert etter dr. Gunnar Holmsens system. (N. G. U. nr. 99, Kristiania, 1923.) I alt er 6 typer utskilt, nemlig ren mosemyr, gressrik mosemyr, gressmyr, krattmyr, furuskogmyr, gran- og bjørkeskogmyr. På samme myr finnes ofte

flere myrtyper som går suksessivt over i hverandre. Grensen mellem de enkelte typer er derfor vanskelig å bestemme, idet plantearter som er karakteristisk for den ene myrtype, også vil være å finne på de myrtyper som ligger ved siden. En enkelt art er således ikke bundet til noen bestemt myrtype, men forekommer, som det vil fremgå av det følgende, på flere slags myr, bare mere eller mindre dominerende.

Vegetasjonens sammensetning:

a. Ren mosemyr: Her vokser det næsten bare kvitmoser (Sphagnumarter) med litt bjørnskjegg (*Scirpus cæspitosus*), enhodet myrull (*Eriophorum vaginatum*), soldugg (*Drosera*) og moltebær (*Rubus chamaemorus*).

b. Gressrik mosemyr: Bunnvegetasjonen består av kvitmoser, men hist og her forekommer bjørnemose (*Polytrichum*), og som regel finnes ganske meget reinlav (*Cladonia*) i tuene. Av høierestående planter dominerer enhodet myrull og bjørnskjegg. Dessuten finnes som regel en del starrarter (*Carex*arter), og på overgang til gressmyr forekommer blåtopp (*Molinia coerulea*). Av lyngvekster er røsslyng (*Calluna vulgaris*), blokkebær (*Vaccinium uliginosum*), krekklng (*Empetrum nigrum*), kvitlyng (*Andromeda polifolia*) og tranebær (*Oxycoccus palustris*) de viktigste. Dvergbjørk (*Betula nana*) og moltebær finnes som regel i større eller mindre mengde, likedan enkelte furu (*Pinus silvestris*). Spredt forekommer også soldugg og en del andre urter, således ofte bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*) i pytter.

c. Gressmyr: På gressmyrene er det lite kvitmoser, men mere bjørnemose og til dels brunmose (*Hypnum*). Denne myrtype kjennetegnes av mere fordringsfulle planter, og starrarter dominerer som regel, men på mindre partier med god myr forekommer det at blåtopp er den dominerende plante.

Foruten disse finnes ikke lite bjørnskjegg og enhodet myrull samt sneller (*Equisetum*), myrhatt (*Comarum palustre*), bukkeblad, tepperot (*Potentilla erecta*), myrviol (*Viola palustris*), flerhodet myrull (*Eriophorum angustifolium*), soldugg, tranebær, tettegress (*Pinguicula vulgaris*), hvein (*Agrostis*), jåblom (*Parnassia palustris*), skogstjerne (*Trientalis europæa*), myrklegg (*Pedicularis*), og mjødurt (*Filipendula*). Dessuten forekommer dvergbjørk, almindelig bjørk (*Betula odorata*), gran (*Picea excelsa*) og vidje (*Salix*).

d. Krattmyr: Her dominerer som regel dvergbjørk, men på sine steder vidje. Kvitmoselaget er tynt, og bjørnemose forekommer ofte. Av lyngvekster finnes mest blokkebær, kvitlyng, krekklng og røsslyng. En del almindelig bjørk, gran og furu finnes som regel og enkelte steder litt reinlav i tuene.

Ellers finner man i krattmyrenes bunndekke de fleste planter som er nevnt under gressmyr.

e. Furuskogmyr: De viktigste planter er her foruten furu, dvergbjørk, røsslyng, blokkebær, krekklng, kvitlyng, blåbær (*Vaccinium myrtillus*) og marimjelde (*Melampyrum pratense*). Dessuten finnes ikke lite enhodet myrull, og hvor skogen ikke er for tett, en del bjørnskjegg samt av og til litt starrarter. I almindelighet forekommer ganske meget moltebær. Som regel er kvitmoselaget tykt og danner svære tuer hvor det vokser rikelig med reinlav; ellers forekommer både bjørnemose og brunmose.

f. Gran- og bjørkeskogmyr: I bunnen vokser her vidje, dvergbjørk, røsslyng, blokkebær, blåbær og moltebær; dessuten finnes ikke lite starrarter og bjørnskjegg. Ellers forekommer enhodet myrull og flerhodet myrull, bukkeblad, tepperot, kvitlyng og sneller.

Myrarealet: Som det fremgår av tabell 1 er det samlede myrareal i Elverum ifølge våre undersøkelser 89,235 dekar. Herav er 1,0 % ren mosemyr, 61,9 % gressrik mosemyr, 15,8 % gressmyr, 3,0 % krattmyr, 14,9 % furuskogmyr og 3,4 % gran- og bjørkeskogmyr. Alle de undersøkte myrer er nummerert og stillet op i tabell som ser slik ut:

Myrens		Høide over havet m	Myrtype og areal i dekar						Dyb- de m	Under- grunn	Utnyttelse		Eien- doms- for- hold	Merk- nade	
Nr.	Navn og belig- gen- het		Mosemyr		Gress- myr	Kratt- myr	Skogmyr				I alt	Nu			Mulig- heter
			Ren	Gress- rik			Furu	Gran, bjørk							

Da denne tabell neppe vil ha almindelig interesse, er den ikke tatt med her. Derimot har vi tilstillet Elverum jordstyre en for-tegnelse med beskrivelse av de viktigste dyrkingsmyrer, i alt 32 my-rer med et samlet areal av 14,262 dekar.

Tabell 1. Sammendrag av myrarealene i Elverum herred.

Nr.	Områder	Myrtype og areal i dekar						
		Mosemyr		Gress- myr	Kratt- myr	Skogmyr		I alt
		Ren	Gress- rik			Furu	Gran, bjørk	
I	Øst for Vesle-Flisa		6,437	317	486	1,187	523	8,950
II	Flishøgda, mellom Ulvåa— Trysilveien og Vesle-Flisa		16,234	1,507	258	1,983	110	20,092
III	Mellem Ulvåa—Våler—Kyn- sjøene—Storberget—Finstad —Trysilveien til Ulvåa . .	410	8,733	2,410	1,108	2,681	666	16,008
IV	Fra III i nordøst—herreds- grensen mot Våler—Glom- ma—Trysilveien		1,265	606		4,776	693	7,340
V	Mellem Trysilveien—Julussa —Åmot—Trysil	494	16,694	6,122	850	1,373	626	26,159
VI	Mellem Julussa—Trysilveien —Glomma—Åmot		2,829	2,327		1,042	196	6,394
VII	Mellem Glomma—Våler—Lø- tenveien—Elverum—Hamar		1,486	728		292	55	2,561
VIII	Nord for veien Elverum— Hamar—Løten—Åmot—Glomma		1,543	48			140	1,731
	I alt	904	55,221	14,065	2,702	13,334	3,009	89,235

Tabell 2.

Analyse av jordprøve

Prøve nr.	Prøvene utfatt fra	Myrtype	Volumvekt (tørrstoff pr. 1) gr.	pH-verdi	I vannfri jord		
					Aske %	N %	CaO %
1	Myr nr. 8, østre del	Gressmyr	130	4,46	10,10	2,686	0,225
2	" " 8, vestre del	—, —	112	4,11	11,39	2,518	0,105
3	" " 17, midtre del	—, —	174	4,21	4,08	2,713	0,118
4	" " 17, søndre del	Gressrik mosemyr	100	4,19	3,89	2,499	0,254
5	" " 25, s. v. for Nebyltjernet	—, —	105	4,71	6,45	3,173	0,376
6	Myr nr. 28, nordre del	—, —	116	3,61	2,34	1,992	0,065
7	" " 45, vestre del	—, —	61	3,92	3,87	1,813	0,321
8	" " 52, sydlige del	—, —	74	3,76	2,75	1,793	0,153
9	" " 60, syd for veien over kjølen	—, —	92	4,32	6,39	2,686	0,460
10	Myr nr. 64, nordlige del	Gressmyr	120	4,36	4,28	2,895	0,159
11	" " 65, ca. 150 m syd for Trysilveien	Gressrik mosemyr	93	4,56	4,11	2,784	0,256
12	Myr nr. 69, midtre del	Gressmyr	97	4,64	4,60	2,843	0,320
13	" " 102, vestre del	Gressrik mosemyr	93	4,65	5,48	3,103	0,236
14	" " 163, sydlige del	—, —	86	3,96	3,20	1,760	0,150
15	" " 172, nordre del	Gressmyr	78	4,56	4,25	2,873	0,419
16	" " 172, sydlige del	—, —	125	4,32	5,26	2,883	0,195
17	" " 173, sydvestre del	Gressrik mosemyr	97	4,22	4,76	2,838	0,154
18	" " 178, øst for Rensjøen	Gressmyr	152	4,17	4,14	3,109	0,209
19	Myr nr. 178, nordre del	Gressrik mosemyr	44	3,80	2,81	1,385	0,138
20	" " 195, vestre del	—, —	119	4,15	4,33	2,150	0,320
21	" " 195, østre del	—, —	87	5,53	6,72	2,148	0,786
22	" " 195, østre del	—, —	100	4,52	4,18	1,951	0,482
23	" " 130, søndre del	Gressmyr	146	4,34	7,21	3,268	0,167
24	" " 130, nordre del	—, —	105	4,66	5,96	3,100	0,413
25	" " 203, midtre del	—, —	109	5,07	22,40	2,041	0,253
26	" " 206, sydlige del	Furuskogmyr	104	3,54	2,00	1,484	0,226
27	" " 219, nordre del	Gressmyr	97	4,72	10,67	2,535	0,229
29	" " 238, n. for tjernet	—, —	107	4,94	5,43	2,767	0,967
30	" " 241, midtre del	—, —	109	4,76	9,63	3,084	0,335
31	" " 265, nordre del	—, —	96	4,81	6,45	2,771	0,714
32	" " 273, midtre del	—, —	89	4,98	10,07	2,943	0,598
33	" " 288, sydlige del	—, —	110	4,91	5,60	2,559	0,977
34	" " 288, nordre del	Gressrik mosemyr	63	4,98	6,67	2,460	0,253

fra Elverum.

Pr. dekar til 20 cm dyp		Merknader		
N kg.	CaO kg.	Formuldingsgrad	Dybde	Undergrunn
744	58	Noenlunde vel formuldet.	2 m	Morenebunn
564	23	—, — - —, —	- -	—, —
942	41	Vel formuldet	0,5 -	Sandbunn
500	51	Noenlunde vel formuldet	4 -	Grusbunn
665	79	” - ”	2,5 -	—, —
463	15	” - ”	2 -	Sandbunn
220	39	Svakt formuldet	3 -	Grusbunn
267	23	” ”	2,5 -	Grusbunn
496	85	” ”	2 -	Sandbunn
695	38	Noenlunde vel formuldet	1 -	Morenebunn
517	48	Svakt formuldet	1 -	Sandbunn
550	62	Svakt til noenlunde vel formuldet	2,5 -	Morenebunn
575	44	Svakt formuldet	3 -	Sandbunn
302	26	” ”	2 -	Grusbunn
448	65	” ”	2 -	Sandbunn
723	49	Noenlunde vel formuldet	1 -	—, —
549	30	Svakt formuldet	1 -	—, —
946	64	Vel formuldet	1 -	—, —
122	12	Nesten uformuldet	2,5 -	—, —
511	79	Noenlunde vel formuldet	2,5 -	Sten
375	137	Svakt formuldet	1,3 -	Leirbunn
389	98	Noenlunde vel formuldet	2,5 -	Sandbunn
956	49	Noenlunde vel til vel formuldet	3 -	Grusbunn
651	87	Noenlunde vel formuldet	4 -	—, —
446	55	” - ”	1 -	Sten
310	47	” - ”	1,5 -	Sandbunn
494	45	” - ”	4,5 -	Sten
592	207	” - ”	2,5 -	Grusbunn
679	73	” - ”	1,5 -	—, —
531	137	” - ”	3 -	—, —
522	106	Svakt formuldet	1 -	—, —
562	214	Noenlunde vel formuldet	3 -	Sandbunn
309	32	Svakt formuldet	2,5 -	—, —

Talbell 2 (forts.)

Prøve nr.	Prøvene tatt fra	Myrtype	Volumvekt (tørrestoff pr. l) gr.	pH-verdi	I vannfri jord		
					Aske %	N %	CaO %
35	Myr nr. 302, sydlige del	Gressmyr	144	4,74	9,01	2,755	0,364
36	" " 310, vestre del	—, —	85	4,64	4,20	2,628	0,602
37	" " 310, nord for veien over myren	—, —	89	5,22	5,16	3,068	0,667
38	Myr nr. 333, sydlige del	—, —	67	4,67	9,55	2,527	0,474
39	" " 343, vestre del	—, —	97	5,28	8,18	2,776	0,747
40	" " 360, midtre del	—, —	110	5,21	16,62	2,706	0,552
42	" " 366, midtre del	Gressrik mosemyr	95	4,77	5,13	2,543	0,935
43	" " 374, sydlige del	—, —	114	4,03	3,25	1,987	0,108
44	" " 374, sydlige del	Mosemyr	57	4,16	3,78	2,084	0,123
45	" " 374, midtre del	—, —	68	3,99	2,74	1,661	0,149
46	" " 63, ca. 100 m fra Trysilveien	Krattmyr	115	4,73	4,55	2,929	0,276
47	Myr nr. 63, ca. 150 m fra Trysilveien	Gressmyr	119	5,48	5,16	2,360	0,776
48	Myr nr. 63, ca. 600 m fra Trysilveien	Mosemyr	45	4,15	2,66	1,173	0,191
49	Myr nr. 63, nordv. del	Gressrik mosemyr	88	4,37	3,11	2,145	0,401
50	" " 63, vestre del	Mosemyr	91	3,68	1,94	1,380	0,109
51	" " 63, ca. 200 m fra veien i vest	Krattmyr	137	4,99	5,81	2,970	0,931
52	Myr nr. 249, vestre del	Gressmyr	126	4,47	4,02	3,086	0,183
53	" " 249, vestre del	—, —	141	4,39	4,82	2,982	0,144
54	" " 249, midtre del	—, —	111	4,91	4,89	2,806	0,286
55	" " 249, østre del	Gressrik mosemyr	102	4,35	3,78	2,330	0,232

For å lette oversikten under omtalen av myrene er herredet inndelt i 8 områder som vil bli omtalt hver for sig. Av tabell 1 hvor det samlede myrreal finnes, såvel for de 8 avdelinger som for hele herredet, sees at de største myrstrekninger ligger i herredets nordøstlige halvdel.

Myrene med nummer, i alt nærmere 400 myrer, er inntegnet på et utarbeidet kart i mst. 1 : 50,000.

Analyseresultater: I tabell 2 er meddelt analyseresultater av en rekke jordprøver tatt av forskjellige myrtyper. Prøvene er tatt fra det øverste 20 cm. jordskikt. Analysene er utført ved Statens landbrukskjemiske kontrollstasjon i Trondheim.

Pr. dekar til 20 cm dyp		Merknader		
N	CaO	Formuldingsgrad	Dybde	Undergrunn
kg.	kg.			
791	105	Noenlunde vel til vel formuldet	2 m	Grusbunn
447	103	Svakt formuldet	2 -	—, —
544	118	" "	3,5 -	—, —
339	64	" "	1 -	Sandbunn
539	145	Noenlunde vel formuldet	4 -	—, —
594	121	" "	2,8 -	Stenbunn
482	177	Svakt til noenlunde vel formuldet	4 -	Leirbunn
452	25	Noenlunde vel formuldet	1,5 -	Grusbunn
236	14	Svakt formuldet	1,5 -	—, —
225	20	" "	1,5 -	—, —
673	64	Noenlunde vel formuldet	1,5 -	Sand og grus
564	185	" - "	2 -	—, —
107	17	Nesten uformuldet	3 -	—, —
379	71	Svakt formuldet	2,5 -	—, —
250	20	" "	3,3 -	—, —
817	256	Noenlunde vel formuldet	2 -	—, —
776	46	" - "	0,5 -	—, —
840	41	" - "	1 -	—, —
626	64	" - "	1,8 -	—, —
474	47	" - "	2,5 -	—, —

Det viser sig at prøvenes gjennemsnittlige volumvekt øker fra 65 g tørrstoff pr. l for den rene mosemyr til 126 g for krattmyren. Innholdet av askebestanddel er lavt for den rene mosemyr og furuskogmyren; forholdet er bedre for gressrik mosemyr og krattmyr, og gressmyren står best med et gjennemsnittlig askeinnhold på 7,52 %.

Kalkinnholdet er jevnt over lavt, mens kvelstoffinnholdet for gress- og krattmyren stort sett er noenlunde tilfredsstillende.

Middeltallene for volumvekt, aske-, kvelstoff- og kalkinnhold i de forskjellige myrtyper er meddelt nedenfor:

	Volumvekt gr	Aske %	N %	CaO %
Røn mosemyr (4 prøver)	65	2,78	1,57	0,14
Furuskogmyr (1 prøve)	104	2,00	1,48	0,23
Gressrik mosemyr (19 prøver)	91	4,38	2,29	0,32
Gressmyr (27 prøver)	113	7,52	2,80	0,42
Krattmyr (2 prøver)	126	5,18	2,95	0,61

De fleste prøver var sterkt sure, men 6 av prøvene viste dog en pH-verdi over 5,0. Gjennemgående er gress- og krattmyrene mindre sure enn de andre myrtyper. Den største og minste pH-verdi for de forskjellige myrtyper er inntatt nedenfor:

	Antall prøver	Største pH-verdi	Minste pH-verdi
Ren mosemyr	4	4,16	3,68
Gressrik mosemyr	19	5,53	3,61
Gressmyr	27	5,48	4,11
Krattmyr	2	4,99	4,73

Når man ser på de i sammenstillingene utregnede gjennomsnittstall, må man være opmerksom på at det er uttatt få prøver fra ren mosemyr, krattmyr og furuskogmyr.

Analyseresultatet av de av ingeniør Thaulow i sin tid uttatte brenntorv- og strøtorvprøver er gjengitt i tabell 3. Som det sees varierer brenntorvens askeprosent mellom 1,78 og 9,62 % og er for enkelte myrer i høieste laget, men brennverdien er ganske høi. De uttatte strøtorvprøver viser en bra opsugingsevne.

Myrene innen de forskjellige deler av Elverum.

I. Myrer øst for Vesle-Flisa.

Det samlede myrareal innen dette område utgjør 8950 dekar, hvorav ca. 72 % er gressrik mosemyr, ca. 4 % er gressmyr, ca. 5 % er krattmyr, ca. 13 % er furuskogmyr og ca. 6 % er gran- og bjørkeskogmyr. Her er i alt undersøkt 43 myrer, og høiden over havet varierer mellom ca. 460 og ca. 620 m.

Som man ser er de fleste myrer her gressrik mosemyr, og den største sammenhengende myrstrekning ligger på grensen mot Våler herred fra Bergetjern i syd til Høljebakken i nord. Denne strekning består av myrene nr. 10, 25, 26, 27 og 28,*) hele arealet er ca. 4335 dekar, hvorav ca. 3535 dekar er gressrik mosemyr. Myrene kviler på grus og sand og er som regel dype. Den nordlige halvdel av nr. 10 og østre del av nr. 25 er det beste parti, men kanaliseringen blir

*) De anførte nr. på myrene refererer sig til det utarbeidede kart over myrene i Elverum herred i mst. 1 : 50,000. Dette er gjengitt her i mst. 1 : 250,000.

vanskelig da dybden er ujevn og myrene svært opdelt av skogholmer. Vannet må tas ut i Halåen, men der må nok for en stor del sprenges utløp. I det store og hele er dette mindre gode myrer til dyrking. Myr nr. 27 og 28 som ligger inn til Halåen, er de dårligste, den øverste meter består av svakt formuldet mosetorv. Fra Bergetjern går en bekk til Vesle-Flisa, og en del av arealet kan dreneres denne vei. A/S Borregaard, som eier denne delen, har grøftet noe her syd. Ellers er myrene ikke utnyttet til annet enn beite.

Et annet felt ligger omkring Aurtjern og Baksjøen og utgjør ca. 1775 dekar, hvorav ca. 1260 dekar er gressrik mosemyr (nr. 18—24). Også her er myrene svært opstykket, det gjelder særlig nr. 18 og 21 som blir meget vanskelige å tørrlegge. Myrene nr. 19, 22 og 24 som overveiende er gressrik mosemyr, kan grøftes til Baksjøen eller til Halåen, som kommer herfra. Kvaliteten er ujevn og myrene er stort sett dårlig til dyrking, enkelte steder treffes mose i 2 m. dybde. I vestre del av myr nr. 24, hvor det er skogmyr, er tatt noen grøfter, men ellers ligger hele feltet ugrøftet.

Gressmyrene innen området utgjør ca. 320 dekar og ligger for størsteparten i nordre del. Den danner et belte fra myr nr. 8 (Styggbergsletta) i vest til myr nr. 17 i øst ved Trysilgrensen. Det beste parti ligger vest for Rønningsmyrbekken og består av myrene nr. 8, 12 og 13. Her ligger ca. 250 dekar myr som er skikket til opdyrking. Det kan grøftes mot syd til Gjertrudstjernet eller til Rønningsmyrbekken, og nord for myrene er en del dyrkbar fastmarksjord. Vei til feltet kan fåes fra bygdeveien Tjernmoen—Håberget som går ca. 500 m fra myr nr. 8.

Myr nr. 15 (Gamphaugen) som ligger i ca. 600 m høide, bør vel helst grøftes for skog, og grøfting er allerede satt i gang i myrens vestlige del hvor den er grunnest.

Langs Trysilgrensen er det mest gressrike mosemyrer og skogmyrer, men også her er en del gressmyrer. Resten av myrene innen dette område er ikke store og bør for største delen grøftes for skog. Over hele dette område ligger myrene omtrent utelukkende på sand- og grusundergrunn og gjennomgående er de svakt formuldet.

II. Myrene på Flishøgda, området mellem Ulvåa, Trysilveien og Vesle-Flisa.

Her er i alt undersøkt 66 myrer som utgjør et areal på ca. 20,090 dekar, hvorav ca. 81 % er gressrik mosemyr, ca. 7,5 % er gressmyr, ca. 1 % er krattmyr, ca. 10 % furuskogmyr og ca. 0,5 % er gran- og bjørkeskogmyr. Høiden over havet varierer mellem ca. 370 og ca. 630 m.

Det er en meget stor del av Flishøgda som består av myr, og terrenget er temmelig flatt når en bortser fra Angåsen og Gråberget i nordlige del. Grensen mellem myr og fastmark er vanskelig å be-

Tabell 3.

Eldre brenntorv- og strøtorvundersøkelser

Under- søkt år	Myrens		Det undersøkte areal i dekar			Torvlagets midlere tyk- kelse før grøfting
	Navn	Beliggenhet	Total	Brenn- torv	Strø- torv	
1915	Posttjernmyren	Nær Løvberg gård, ikke langt fra vei	ca. 100	ca. 100	ca. 50	Torvstrø 1 m, brenntorv 1,5 m
1915	Benstummyren	Like ved vei	„ 30	„ 30		ca. 3 m
1910	Aatjernmyren	Ved Hernæs	„ 200	„ 200		„ 3 „
1910	Aatjernmyren	Prestegården	„ 50	„ 50		„ 3 „
1911	Midtskogbakkemyren	Midtskogen	„ 50	„ 50		„ 3 „
1915	Gåsmyren	Hernæs, like ved veien	„ 100	„ 100		„ 2 „
1915	Stormyren	Ved Hernæs, inne i skogen, langt fra vei	„ 50	„ 50		„ 3 „
1915	Langmyren	Langt inne i skogen	„ 100	„ 100	„ 100	Torvstrø, 0,5 m brenntorv 2 m
1906	Langmyren	Like ved Myrvoll, ved hovedvei	„ 25		„ 25	ca. 4 m
1912	Langmyren	3 km fra Glomma, vis à vis Øksna	„ 50	„ 50		„ 2,5 „
1912	Strandkjølen, Øksna	Ca. 10 km fra Glom- ma, Strandbygden	„ 1000	„ 1000		„ 1,5 „
1912	Lømyren	Ved Øksna	„ 20	„ 20		„ 3 „
1912	Stormyren	Ved Øksna	„ 60		„ 60	„ 2 „
1912	Veslemyren	Ved Øksna	„ 20	„ 20		„ 1 „

Elverum utført av ingeniør J. G. Thaulow.

Bun- nen består av	Kubikkmeter		Analyse						Anmerkninger
			Brenntorv				Strøtorv		
	Brenntorv	Strøtorv	Aske 0/0	Egen- vekt	Brennverdi i kalorier		Opsu- gings- evne	N	
Vann- fri sub- stans					Torv med 25 0/0 vann				
Sand og fjell	ca. 1,500,000	ca. 50,000							Kan avgrøttes, ad- skillig røtter, dog bra brenntorv
„	90,000		4.09	0.48					Myren meget våt, mange røtter
„	600,000		1.78	0.52	5053	3639			Myren jevn og uten trevegetasjon
	150,000		6.42	0.55	4918	3538			Skogbevokset, adskillig røtter
	150,000		3.35	0.76	5030	3622			Myren er delvis dyrket
Endel gytje	200,000		9.62	0.66					Gressmyr, kvalitet vekslende, kan avgrøttes
	150,000								Vanskelig å av- grøtte, gressbe- vokset
Sand	200,000	„ 50,000							Øverst mosetorv, underste lag skogtorv
		„ 100,000					15.8	0.96	Meget våt, ingen røtter
Grus fjell	125,000		4.83	0.87	5505	3978			Ca 400 m o. h., gressmyr, kan grøttes tifunns
Grus og fjell	ca. 1,500,000		6.71	0.78	5059	3644			Blaut myr, gress- myr, vanskelig å avgrøtte
	60,000								Blaut og full av vannpytter
Grus		„ 120,000					15.6	1.05	Torvstrøanlegg påbegynt, meget dyp myr
	20,000								
Sum	4,745,000	320,000							

stemme, da skogen går et stykke ut på de grunne myrer. En stor del og arealet er vannsyk skogmark og trenger grøfting. Staten som eier den sydlige del, har her foretatt systematisk grøfting, og dette har gjort god virkning også på den omkringliggende skog. En stor del av myrene er ikke særlig dype, og omtrent alle kviler på grus- eller sandundergrunn.

Den overveiende del av myrene her består av gressrike mosemyrer. Som nevnt er mange av myrene ikke særlig dype, men det blev dog ofte målt dybder op til 4—5 m. De største myrer, som ligger omtrent midt på Flishøgda, er nr. 52, 53, 58 og 60. Disse utgjør tillsammans ca. 6750 dekar og danner en næsten sammenhengende myrstrekning over midtre del av området. Som dyrkingsjord er de mindre godt skikket; de ligger avsides, og det er dessuten lite fastmark å legge til her som egner sig for dyrking. Dessuten er kvaliteten av myrene mindre god. Eftersom man kommer nordover blir kvaliteten av myrene mere ujevn. Det meste er mindre godt skikket for opdyrking, men her og der finnes bedre partier. Øst for Renoset ligger flere myrer (nr. 97, 101, 102, 104, 105, 106), hvorav større partier må ansees for å være dyrkbare. Omkring Langjordsbekken er det dessuten en del skogmark som er brukbar dyrkingsjord, men denne er ikke tatt med i våre arealopgaver.

Nord og nordøst for det nevnte parti blir det igjen dårligere myrer. Det finnes nok enkelte mindre myrfelter som er bra, men disse ligger spredt, så de lar sig vanskelig utnytte som dyrkingsfelter.

Langs Trysilveien blir myrene igjen bedre, og her ligger en rekke myrer som for størstedelen kan dyrkes. Lengst i vest har vi myr nr. 70 som gjennomgående er en god myr; nr. 79 (Langjordsmyren) er også for størstedelen god, og selv om den ligger høit (ca. 570 m o. h.), burde den iallfall kunne utnyttes til engdyrking. Østre og Vestre Fliskjølen, henholdsvis myr nr. 65 og nr. 64, er brukbare. Her vokser skog på større partier.

Myr nr. 69 (Svankjølen) er det største sammenhengende gressmyrparti innen dette område, størrelsen er ca. 1825 dekar. Den er dyrkbar omtrent i sin helhet og ligger heldig til hvad vei angår. En del av den tilgrensende skogmark skulde også kunne dyrkes, men dette bør muligens frarådes av forstlige hensyn.

Som det fremgår av ovenstående ligger den beste myr langs Trysilveien. Ellers er myrene på Flishøgda i regelen mindre gode, og disse har heller ingen adkomstveier, så utnyttelse vil falle vanskelig.

III. Myrene mellem Ulvåa, Våler, Kynsjøene, Storbjerget, Finstad, Trysilveien til Ulvåa.

Innen dette område er undersøkt 87 myrer med et samlet areal av ca. 16,010 dekar. Herav er ca. 3 % ren mosemyr, ca. 55 % gressrik

mosemyr, ca. 15 % gressmyr, ca. 7 % krattmyr, ca. 16 % furuskogmyr og ca. 4 % gran- og bjørkeskogmyr.

De største myrstrekninger her ligger i den sydøstlige del, omkring og sydøstover fra Rensjøen til Svarttjernet og Gjetsjøen. Det sydøstligste parti, vesentlig bestående av myrene nr. 161, 162 og 163, er dårlige gressrike mosemyrer. De ligger høit og avsides, er blaute, med tykt moselag øverst, men de egner sig allikevel ikke videre som strøtorvmyrer.

Omkring Rensjøen er myrene av bedre kvalitet og en stor del av myrene nr. 144, 148, 172, 173, 178 samt flere mindre myrer skulde kunne dyrkes. Flere av myrene har lett avløp for vannet og det finnes også en del dyrkbar fastmarksjord her, særlig omkring Storbekken nord for Rensjøen. Den største av myrene her, nr. 178, er dog ujevn hvad kvalitet angår, således varierer dybden ganske meget og mange skogholmer deler myren op så grøftingen fordyres. Også en del av myr nr. 173 er vanskelig å grøfte. Disse myrer ligger 4—5 km. fra veien gjennom Sørskogbygda, så både dette og det tidligere omtalte felt på Flishøgda øst for Renoset ligger jo temmelig avsides.

Myrene oppe i Nøtberget er små og ligger mere spredt, høit og avsides, men en stor del er ganske gode. Langs Ulvåa er det mindre gode myrer som dels ligger lavt og dels er av dårlig kvalitet.

Strekningen mellom Våler i øst, veien gjennom Sørskogbygda i syd, seterveien til Renoset i vest og Rensjøen og Gjetsjøen i nord har mange større og mindre myrer. Flere av disse myrer ligger i smale dalsøkk med høie åser på begge sider, og kvaliteten er svært ujevn. Dette er forholdsvis små myrer som nok er skikket til dyrking, men da dyrking her neppe er aktuelt, bør nok grøfting til skog bli den fremtidige utnyttelse.

I sydvestlige del, Kyndalen, er det mest furuskogmyr som er lite skikket til dyrking. En undtagelse danner myr nr. 190 i nordre del. Hele Kyndalen mellom Kynna og hovedveien er flat og frostlendt.

Som i forrige område er det langs Trysilveien at de beste myrer finnes. Størstedelen av myr nr. 124 (Sommersmyren) og det alle meste av nr. 125 (Husmyren) kan dyrkes. Omkring disse myrer er det dessuten en del dyrkbar fastmarksjord. Myrene ligger heldig til hvad vei angår. Myr nr. 129 og nr. 130 er også gode myrer med heldig beliggenhet.

Myrene innen område III ligger mellom ca. 300 og ca. 650 m over havet. Terrenget her er mere kupert enn på Flishøgda, og myrenes kvalitet er mere vekslende. Det er lite av større sammenhengende strekninger som egner sig for dyrking; flere småmyrer og deler av større myrer er bra, men som regel er det dårlig eller ingen vei. En undtagelse danner de store myrer langs Trysilveien som forholdsvis lett kan dyrkes. Innen hele området ligger myrene for største delen på sand eller grus, undtagelsesvis på leir.

Fig. 1. Fra Bjumyren beliggende ved veien til Flatåsen seter (gressmyr).

IV. Myrene mellom herredsgrensen mot Våler, Glomma, Trysilveien til Finstad og sydgrensen av område III.

Her er i alt undersøkt 7340 dekar myr fordelt på 36 myrer. Herav faller ca. 17 % på gressrik mosemyr, ca. 8 % på gressmyr, ca. 65 % på furuskogmyr og ca. 10 % på gran- og bjørkeskogmyr.

I dette område er det forholdsvis lite myr sammenlignet med de foregående. I motsetning til de tidligere beskrevne områder er det furuskogmyren som her dominerer i utbredelse. Når man undtar nr. 235 (Årtjernsmyrene) finnes her ingen riktig store myrer, og de som er fordeler seg forholdsvis jevnt over hele området. Veiforbindelsen her er noenlunde bra, idet det går seterbilvei både til Flatåsen, Agåsen og Kvasstad setrer. I vestlige og nordlige del er store furu-øyer, men for øvrig finnes mest granskog.

Myrene ligger mellom ca. 180 og 530 m over havet på grus eller sand; bare et par ganger blev observert leir i bunnen (nr. 203, 209, 225). M. h. t. dyrkingsmuligheter må de vel sies å være små her. Myr nr. 203 og nr. 206 som begge ligger ved seterbilveien til Flatåsen, er gode dyrkingsmyrer. Bjua som går gjennom myr nr. 203, måtte i tilfelle senkes. Omkring myr nr. 206 er det nok noe dyrkbar fastmarksjord. På selve myren stod tett furuskog.

Av gressmyr har vi foruten myr nr. 203 også myr nr. 218, 219 og 220. Disse er ganske gode myrer i og for sig, men iallfall nr. 220 er vanskelig å få tørrlagt, og for å få grøftet ut nr. 219 måtte nok Døtungen senkes noe. Det er litt dyrkingsjord øst for nr. 219 og omkring nr. 218, men ellers er det i almindelighet sterkt utvasket, skarp furumark.

Myrene langs Agåen er små og bør visstnok helst grøftes for skog, ved Søbak og nord for Langholen er det litt dyrkingsmyr. Myr nr. 231 består delvis av strøtorv. Den største myrstrekning innen dette område er nr. 235, som er nevnt foran. Denne inneholder en del brenntorv, men en gammel opdemningsrett til Damtjern måtte innløses før myren kunde utnyttes. Myr nr. 236 (Posttjernmyren) er delvis strøtorvmyr, i vestre del, og delvis brenntorvmyr. Omkring Rostadtjernene (myr nr. 337) er det litt strøtorvmyr, men ellers er det småmyrer som bør grøftes for skog.

V. Myrene mellem Trysilveien, Julussa, Åmot og Trysil.

På dette område er undersøkt i alt 94 myrer med et samlet areal på ca. 26,160 dekar, som fordeler sig således: ca. 2 % ren mosemyr, ca. 64 % gressrik mosemyr, ca. 24 % gressmyr, ca. 3 % krattmyr, ca. 5 % furuskogmyr og ca. 2 % gran- og bjørkeskogmyr.

Det er innen dette område (og på Flishøgda) at man finner de største myrstrekninger i Elverum. Myrenes h. o. h. varierer mellem ca. 300 og ca. 750 m, og her som på de foregående områder ligger myrene omtrent bare på grus- og sandbunn.

Omkring veien til Flissetrene ligger en del gressmyr og krattmyr av ganske god beskaffenhet, særlig bør nevnes myr nr. 116 (Gråbergsetta) og myr nr. 119 foruten flere mindre myrer. H. o. h. dreier sig her om ca. 600 m. Selv om dette er noe høit, skulde det gå an å kultivere dem til eng eller beite. Myr nr. 113 (Fliskjølen) eies av Jønsberg landbruksskole. En del av denne myr er grøftet til skog (langs veien). Myren i sin helhet er mindre godt skikket for dyrking.

På Næringhøgda og Skalberget er det ca. 2600 dekar myr (nr. 243, 244, 245 og 246), hvorav den alt overveiende del må regnes til gressrik mosemyr. Inn imellem finnes små flekker med gressmyr, lyngmyr og bjørkeskogmyr samt enkelte steder ren mosemyr. Oppe på høidene finnes en del grunn lyngmark med myrsøkk inn imellem. Skogen er gjennomgående mindre god, og det øverste av Skalberget er helt skogbart. Myrene er mange steder grunne, men de ligger høit og avses og det blir nok ikke tale om noen dyrking her på lange tider fremover. Det største gressmyrparti innen området ligger øst for Ulvåa fra Trysilveien i syd til myr nr. 251 (Storløkjølen) i nord. Her ligger i alt ca. 6600 dekar myr, hvorav ca. 3900 dekar er gressmyr og ca. 600 dekar krattmyr. Høiden over havet varierer mellem ca.

Fig. 2. Fra Momyren tilhørende Jønsberg landbruksskole (grønnfôravling).

460 og ca. 630 m, så en del ligger jo temmelig høit. Dette er bl. a. tilfelle med myr nr. 249 og 251 (Graslandkjølen og Storløkjølen), men de skulde allikevel være brukbare til engdyrking.

Hvad angår dreneringsmulighetene så er disse stort sett noenlunde bra. Sydlige del av myr nr. 238 og nr. 239 blir dog kanskje vanskelig å få helt tørrlagt med rimelige omkostninger. Adkomstmulighetene er bra, da det går vei som kan biles helt til Kalbrenna seter. Foruten myrene finnes det flere steder dyrkbar fastmarksjord, om enn ikke i store sammenhengende arealer. Hele området eies av private. Myrene ligger overveiende på grus og er stort sett svakt til noenlunde vel formuldet, enkelte endog vel formuldet. Myr nr. 63 (Søndre Ulvåkjølen) blev sommeren 1936 kartlagt, da Elverum jordstyre har tenkt å erverve denne til bureisingsfelt. At det går an å få det til å vokse på disse myrer har man erfaring for fra andre tilsvarende myrer, bl. a. fra Trysil. Likeså kan nevnes at Jønsberg landbruksskole i 1935 har anlagt et dyrkingsforsøk på myr nr. 67 (Momyren) på gressrik mosemyr. I 1936 blev dette felt tilsådd med en havre-erter-blanding som så ut til å trives meget godt, vel å merke efter kalking og allsidig gjødsling (fig. 2).

Partiet mellem Ulvåa i øst, grensen mot Åmot i nordvest og Ringsåsbekken i syd har mange store myrstrekninger. Den alt overveiende del er gressrike mosemyrer av mindre god beskaffenhet. Myr nr. 268 (Viriskjølene) og nr. 259 (Nordre Ulvåkjølen og Røtkjølen)

er de største, men svært opdelt av furuholmer (særlig den førstnevnte), og store deler er vanskelig å tørrlegge. Det finnes nok her en del strøtorv, men ikke alltid av beste sort og heller ikke i større, sammenhengende strekninger. Dessuten ligger disse myrer langt fra vei.

Myrene sydøst for Raskiftet i Åmot er stort sett av samme dårlige beskaffenhet og ligger svært høit og avsides. I det hele er myrene innen ovennevnte strekning dårlige, og fastmarken er for en stor del stenet og skarp furumark. Det er dog en del unntagelser; i nærheten av Talhaug seter ligger noen ganske gode myrer, vesentlig gressmyr, som lett kan kultiveres til beite eller eng. Myr nr. 288 (Ringsåskjølen) er for størstedelen god gressmyr, og i sydøst ligger en del skogmark som er dyrkbar. Dessuten er myr nr. 290, 265 og 273 for størsteparten gode dyrkingsmyrer. Myr nr. 274 (Midtre Ulvåkjølen) består mest av gressrik mosemyr; her er en del strøtorv, men myren er i almindelighet vel meget omdannet. Til Talhaug seter går bare en dårlig setervei som ikke kan kjøres, men de nevnte myrer må som sagt kunne nyttes til beite eller eng i forbindelse med setrene.

Myrene vestenfor sistnevnte parti er små og ligger meget spredt. De kan delvis benyttes til torvstrø. Julusdalen består for det aller meste av tørre furumoer.

Øst for Ringsåsen ligger myr nr. 292 og 293, som begge er ganske gode myrer. Også disse myrer mangler ordentlig vei, men de må kunne utnyttes til eng eller beite.

I Styggberget, over mot Ringsåsen og opover dalen til myr nr. 293 (Holmemyrene) er det en del dyrkbar fastmarksjord, mest granmark og noe sidlent jord. Omkring myr nr. 302 (Styggbergskjølen) og nr. 301 (Slåttmyren) har Elverum jordstyre et bureisingsfelt. Dette er gode myrer; det er påbegynt vei til feltet, samt grøftet en del.

VI. Myrene mellom Julussa, Trysilveien, Glomma og Åmot.

Innen dette område er undersøkt i alt 37 myrer med et samlet areal av ca. 6395 dekar. Herav representerer gressrik mosemyr ca. 45 %, gressmyr ca. 36 %, furuskogmyr ca. 16 % og gran- og bjørkeskogmyr ca. 3 %. Også her ligger myrene på grus og sand og i en høide av ca. 270—550 m. o. h.

Den største myrstrekning her er nr. 333 (Strandkjølen eller Syvtjernkjølen) i nordlige del av området. Denne består for en stor del av gressmyr, men blir meget vanskelig å få tørrlagt. I sydlige del av myren går dessuten en demning tvers over, da der fløtes i Letjerna. Myrene omkring Ryssjøen er heller ikke gode dyrkingsmyrer, og på et mindre område her påvistes brenntorv.

Omkring Aurtjern og Koltjern og ved veien til Kolbulia i Vestre Hernes er ikke lite myr, men det aller meste er av dårlig kvalitet,

KART
OVER MYRENE I

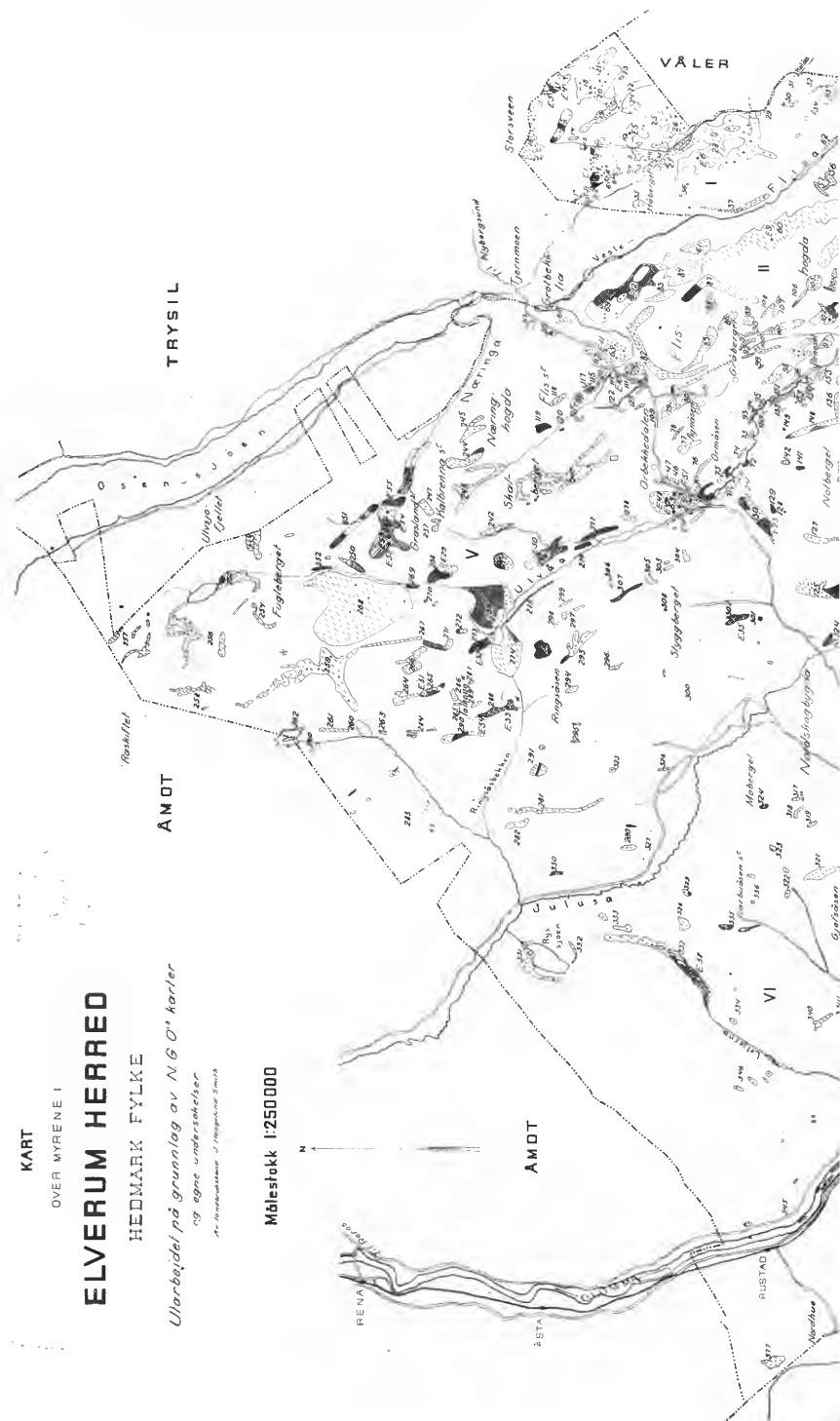
ELVERUM HERRED

HEDMARK FYLKE

Utarbeidet på grunnlag av N.G.O.'s kart

1:50 egne undersøkelser
A. Nordenskiöld og F. Högström 1881

Målestokk 1:250000

TRYSIL

AMOT

AMOT

VÅLER

N

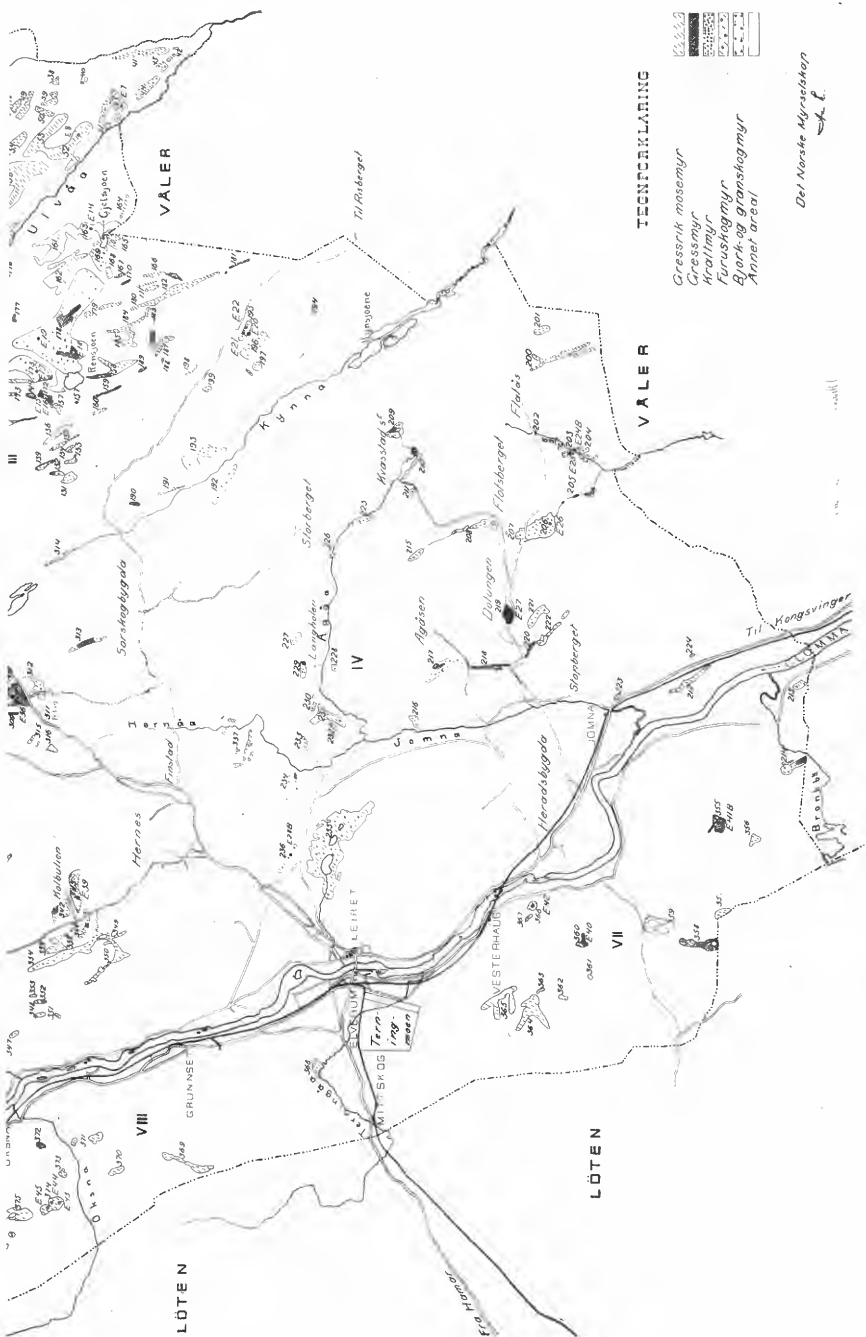

Fig. 3. Fra Gulltjernmyren (fløtningsrenne av jernplater).

når man undtar myr nr. 343 (Gåsmýren) og noen få mindre myrer. De andre er mest gressrike mosemyrer som til dels inneholder noe strøtorv. Myr nr. 343 er gressmyr og ligger meget heldig til for opdyrking. Det samme kan sies om myr nr. 310 (Astridkjølen) ved Trysilveien. Denne er innkjøpt av Elverum jordstyre og er tenkt utnyttet som tilskuddsjord til småbruk eller mindre gårdsbruk.

Mellem Gjefsåsen og Moberget ligger en hel del mindre myrer, hvorav enkelte helst bør grøftes til skog. Myr nr. 335 (Slåttmyren) ved Garbuåsen seter en god gressmyr, lett å dyrke og setervei, som kan biles, går like forbi myren.

Innen dette område er det således forholdsvis få myrer av noen betydning som eger sig til dyrking. Det er jo også langt mindre myr her enn i området østenfor, og de fleste er mindre myrer som ligger svært spredt.

VII. Myren mellem Glomma, Våler, Løten og veien Elverum—Hamar.

Vest for Glomma er det forholdsvis lite myr. Innen ovennevnte område er i alt undersøkt 15 myrer med et samlet areal av ca. 2560 dekar. Herav er ca. 58 % gressrik mosemyr, ca. 29 % gressmyr, ca. 11 % furuskogmyr og ca. 2 % gran- og bjørkeskogmyr.

Myrene ligger i en høide av 180—450 m o. h. Ingen av myrene danner store sammenhengende strekninger.

Av de enkelte myrer bør vi først og fremst merke oss myr nr.

355 (Stormyren), hvor der er påvist brenntorv. Hele myren er grøftet for omkring 20 år siden med 20 m avstand og er nu vel formuldet i overflaten. Elverum kommune arbeider nu med å få i gang brenntorvdrift her.

Av dyrkingsmyrer kan vi nevne nr. 358 og nr. 360; særlig den siste er god og med en del fastmark omkring. Videre må merkes myr nr. 366 som ligger like inn til Hagen gård. Den er svakt til noenlunde vel formuldet, er grøftet en del og skulde være brukbar til dyrking. Her er også litt strøtorv, likesom myr nr. 361 og 362 er gode strøtorvmyrer.

VIII. Myrene mellom Løten, Amot, Glomma og veien Elverum—Hamar.

Her har vi i alt ca. 1730 dekar myr fordelt på 10 myrer. Ca. 89 % er gressrik mosemyr, ca. 3 % gressmyr og ca. 8 % gran- og bjørkeskogmyr.

Høiden over havet varierer mellom ca. 300 og 630 m, myrene ligger på grus- eller sandbunn. Det største myrparti dannes av myr nr. 374 og 375, tilsammen et areal på ca. 620 dekar. Myrtypen er gressrik mosemyr, torven er svakt til noenlunde vel formuldet og myrene er jevnt over grunne. Som dyrkingsmyrer anser vi disse for lite skikket, en slutning som støttes av analysene av de uttatte prøver fra myr nr. 374.

Litt om jordbruket i Elverum og mulighetene for nydyrking.

I Elverum er skog- og jordbruk de viktigste næringsveier, og av disse inntar nok skogbruket den dominerende stilling. Dette fremgår av folketellingen i 1930, som viser at 56,8 % av den mannlige befolkning over 15 år er knyttet til jord- og skogbruk, og herav utgjør skogsarbeiderne alene 32,2 %.

En oversikt over folkemengdens fordeling på de viktigste erhvervsgrupper er meddelt nedenfor:

Antall personer over 15 år	Menn	Kvinner
Gårdbrukere og andre selvstendige ved jordbruk, gartneri og skogbruk	453	115
Funksjonærer ved gartneri og skogbruk	67	2
Hjemmeværende barn ved jordbruk og fedrift	170	19
Husmenn	3	1
Tjenere ved jordbruk	126	49
Andre arbeidere ved jordbruk og gartneri	120	0
Skogsarbeidere, fløtere, lensearbeidere	1242	0
Fiske og fangst	7	0
I alt for disse erhverv	2188	186

Antall personer over 15 år	Menn		Kvinner
	Overført	2188	186
Andre erhverv	1661	3592*)	
I alt over 15 år	3849	3778	
I alt under 15 år	1979	1903	
Sum	5828	5681	

Samlet befolkning: 11,509, pr. km²: 8,92.

Som tidligere nevnt har Leiret 3332 innbyggere, og her bor nok de fleste av dem som i denne sammenstilling er henført under gruppen «andre erhverv». Denne gruppe utgjør 43,2 % av den mannlige befolkning over 15 år.

Til belysning av jordbruksforholdene skal vi ta med noen tall hentet fra Jordbrukstillingen i 1929:

Anntall jordbruk fordelt etter størrelsen av deres innmarksareal:

	Skyldsatte bruk	Ikke skyldsatte bruk	Sum	%
Boliger inntil 2 dekar innmark	292	43	335	18,6
Boligbruk, 2,1—5 » »	139	16	155	8,6
Småbruk, 5,1—10 » »	207	13	220	12,2
— 10,1—20 » »	375	28	403	22,4
Småbruk og gårdsbruk, 20,1— 50 dekar innmark	424	19	443	24,6
Gårdsbruk 50,1—100 » »	140	3	143	7,9
— 100,1—200 » »	74	0	74	4,1
— 200,1—300 » »	17	0	17	1,0
— 300,1—500 » »	8	0	8	0,4
— 500,1—700 » »	3	0	3	0,2
Tilsammen	1679	122	1801	100,0

Av denne sammenstilling fremgår det at 47 % av alle bruk har fra 10,1 til 50 dekar innmark. Mange av disse bruk er jo for små til å skaffe arbeide og underhold for en familie, og eierne må delvis søke sin inntekt utenom gårdsbruket. I mange tilfelle vilde derfor en utvidelse av brukene være ønskelig, så eierne blev uavhengige av annet arbeide.

*) Herav er 1633 husmødre.

Herredets samlede areal fordeler sig således:

Dyrket jord	30,260 dekar, dette utgjør	2,4 %
Naturlig eng	21,650 » —»—	1,7 %
Utslåtter	5,010 » —»—	0,4 %
Produktiv skog	882,180 » —»—	68,7 %
Annen mark	344,740 » —»—	26,8 %

I alt 1,283,840 dekar, dette utgjør 100,0 %

Arealet av dyrket jord er lite sammenlignet med totalarealet, og det areal som høstes, utgjør bare 4,5 %. Som det sees er det det produktive skogareal som inntar den dominerende stilling. Av «annen mark» utgjør myrene 89,230 dekar eller ca. 7 % av totalarealet.

Bruken av den dyrkede jord i Elverum svarer i hovedtrekkene omtrent til gjennomsnittet for hele landet i 1929:

	I % av dyrket jord:		
	Korn og erter	I alt åpen åker	Eng
Elverum	25,41	38,71	61,29
Gjennomsnitt for landet	22,7	35,2	64,8

Følgende sammenstillinger viser jordens bruk til de forskjellige åkervekster i Elverum:

Korn og erter dyrket til modning:

	Høst hvete	Vår- hvete	Høstrug	Bygg	Havre	Bland- korn	Erter	I alt
Dekar	3	24	107	3182	4208	123	42	7689
I % av dyrket jord	0,01	0,08	0,35	10,52	13,90	0,41	0,14	25,41

Andre åkervekster:

	Grønnfôr	Poteter	Fôrneper	Kålrot	Kål	Gulrot	I alt
Dekar	1171	1999	761	54	19	18	4022
I % av dyrket jord	3,86	6,60	2,51	0,18	0,06	0,06	13,27

Av korn dyrkes næsten bare havre og bygg, idet de andre kornarter tilsammen knapt optar 1 % av herredets dyrkede jord. Arealet av poteter ligger litt over gjennomsnittet for landet, og det samme gjelder for fôrnepe. Allikevel må arealet av fôrrotvekster sies å være lite, særlig når man ser det i forhold til herredets husdyrhold.

Antall husdyr ved tellingen 20. juni 1929.

Hester	567	Gjeter	489
Storfe	4652	Svin	1487
Sauer	2950		

Sammenlignet med areal dyrket jord er husdyrholdet ganske stort. Imidlertid er det næsten like stort areal naturlig eng og utslåtter, så det samles meget fôr utenom den dyrkede mark. Høimengden blir således ganske stor, men gjennomgående gis det nok lite saftig fôr om vinteren. Beitene består for det aller meste av skog og myrbeite, for størstedelen av mindre god kvalitet. Riktig nok er det ennå mange setrer i bruk, men allikevel er det ønskelig å forbedre beitene de fleste steder. I mange tilfelle kan det skaffes bra beite ved kultivering av myr av passende kvalitet og beliggenhet.

Det er allerede drevet ikke så lite bureising i Elverum, men enda er det ytterst lite myr som er dyrket. Da sneen regelmessig ligger hele vinteren, må nybrottsarbeidet utføres i sommerhalvåret. Imidlertid foregår også det meste skogsarbeide om sommeren og utover høsten før det verste snefall kommer. For de bureisere som ved siden av sitt nybrottsarbeide må drive i skogen, er dette en ulempe, idet alt arbeide faller på samme årstid.

Hvad angår mulighetene for bureising og utvidelse av de små bruk skulde det være jord nok enda i lang tid fremover. Det samlede myrareal er jo omkring 89,200 dekar, og selv om en hel del av dette areal er mindre godt skikket for dyrking, vil da mange myrer med fordel kunne kultiveres. Hvad skogmarken omkring myrene angår, er denne ofte skarp og tørr furumark. Dette er ikke god dyrkingsjord, men de fleste steder gir det iallfall lett adgang til grus og sand like i myrkanten som kan brukes til innblanding i myrene i tilfelle opdyrking. De viktigste dyrkingsmyrer er nevnt under omtalen av myrene innen de 8 områder, og vi så da at de beste myrer har en heldig beliggenhet hvad veier angår.

Som nevnt er det hittil dyrket lite myr i Elverum, men det ser ut til å bli en forandring nu. Kommunen har nemlig satt i gang opdyrking av myr nr. 310 (Astridkjølen). Her har Det norske myrselskap anlagt et forsøksfelt etter anmodning av Elverum jordstyre. Et dyrkingsfelt anlagt i Grøtbekklia av Jønsberg landbruksskole viser for øvrig allerede et bra resultat. Det er å håpe at disse arbeider må danne innledningen til fortsatt dyrking av herredets myrer.